

Nr 43.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående godkännande av viss överenskommelse mellan kronan och Strängnäs stad; given Stockholms slott den 24 januari 1930.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro
enligt Dess nådiga beslut:

GUSTAF ADOLF.

Harald Malmberg.

---

*Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms
slott den 24 januari 1930.*

Närvarande:

Statsministern LINDMAN, ministern för utrikes ärendena TRYGGER, statsråden LÜBECK, BESKOW, LUNDAV, BORELL, VON STEYERN, MALMBERG, LINDSKOG, BISSMARK, JOHANSSON, DAHL.

Departementschefen, statsrådet Malmberg anhåller att få underställa Kungl. Maj:ts prövning frågan om godkännande av viss överenskommelse mellan kronan och Strängnäs stad samt anför därvid följande.

Genom brev den 25 januari 1907 förordnade Kungl. Maj:t, att Södermanlands regemente skulle förläggas till Strängnäs, så snart kasernetablissemang för regementet blivit därstädes uppfört, varjämte Kungl. Maj:t bemyndigade arméförvaltningens fortifikationsdepartement att i enlighet med ett av stadsfullmäktige i staden avgivet anbud sluta avtal med staden angående upplåtelse av mark m. m. för regementet. Mellan fortifikationsdepartementet och staden slöts i anledning härav ett den 18 och den 27 mars 1907 dag-

tecknat kontrakt i ämnet, vilket torde få fogas såsom bilaga (Bil. B) vid statsrådsprotokollet rörande detta ärende.

År 1922 blev det för regementet avsedda kasernetablissemangen färdigställt och taget i bruk.

I skrivelse den 16 april 1929 har kasernkommittén framlagt resultatet av mellan kommittén och Strängnäs stad förda förhandlingar i anledning av den minskning beträffande Södermanlands regementes organisation, som blivit en följd av 1925 års riksdags beslut i försvarsfrågan. Dessa förhandlingar hava lett till avslutandet av en den 16 mars och den 8 april 1929 dagtecknad preliminär överenskommelse mellan Kungl. Maj:t och kronan genom kasernkommittén, under förbehåll av Kungl. Maj:ts godkännande, å ena sidan, samt Strängnäs stad, å andra sidan. Ifrågavarande överenskommelse torde få fogas såsom bilaga (Bil. A) vid statsrådsprotokollet rörande detta ärende.

Kasern-
kommittén.

Kasernkommittén har i nyssnämnda skrivelse anfört följande.

Enligt 1925 års härordning skulle Södermanlands regemente bibehållas vid sin nuvarande förläggning i Strängnäs, men organiseras såsom ett normalinfanteriregemente, omfattande sex utbildningsenheter. Angående innebörden av denna förändring i regementets organisation finge kommittén hänvisa till nedanstående tablå:

Härordning av år	A n t a l							Summa beräknade avlönings- förmåner	Årskon- tingent värnplik- tiga	Utbild- ningstid för värn- pliktiga (antal dagar)
	Office- rare	Under- office- rare	Man- skap	Musik- per- sonal	Civil- militär per- sonal	Pensio- nerad per- sonal	Summa			
1901	47	38	267	33	4	—	389	589,000	630	240
1914	53	39	204	33	4	—	333	806,000	630	340 (165 *)
1925	40	26	135	21	4	4	230	585,000	760	140

*) Under det s. k. provisoriet från och med 1920 års klass.

Beträffande de i tablåen meddelade uppgifterna ville kommittén särskilt framhålla, att i förhållande till 1901 års härordning — varå det mellan kronan och staden angående regementets förläggning upprättade kontraktet vore grundat — 1925 års organisation innebure en minskning av antalet officerare med 7 och antalet underofficerare med 12. Vad musikpersonalen anginge, hade denna enligt 1901 års härordning efter en år 1905 beslutad omorganisation bestått av 11 musikunderofficerare och 22 man, tillhörande manskapet, men skulle enligt 1925 års härordning utgöras av 1 musikdirektör, 5 musikunderofficerare och 15 man, tillhörande manskapet. Antalet musikunderofficerare minskades alltså med 6, men i stället tillkomme 1 musikdirektör. Jämförelsen mellan de enligt 1901 och 1925 års härordningar utgående avlöningsförmånerna till den fast anställda personalen vid Södermanlands regemente, nämnda avlöningsförmåner beräknade i enlighet med de av kommittén antagna grunder, utvisade en minskning med cirka 4,000 kronor. Att märka vore, att antalet fast anställda befattningshavare reducerades med 159 man i förhållande till 1901 års härordning.

De prestationer, Strängnäs stad fullgjort för Södermanlands regemente, framginge av det kontrakt, som upprättats mellan kronan och staden den 18 och den 27 mars 1907 angående regementets förläggning till staden. Rörande innehållet i detta kontrakt finge kommittén hänvisa till detsamma (se Bil. B).

I ett till Svenska stadsförbundet lämnat meddelande hade staden angivit sina prestationer på grund av nämnda kontrakt sålunda:

Värdet av staden förut tillhörig, till kronan upplåten mark om 88 tunnland	kronor	52,800: —
Kostnader för förvärfvande av till kronan upplåten mark om 573 tunnland	»	80,540: 50
Kostnader för anläggande av vatten- och elektriska ledningar.....	»	31,179: 65
Kostnad för framdragande av väg till kasernområdet	»	8,500: —
Kostnad för expropriation.....	»	6,112: 32
<hr/> Summa kronor		179,132: 47

I vederlag för de prestationer, staden fullgjort för regementets räkning, hade staden sedan år 1922 åtnjutit de fördelar, som följde med en militärförläggning, i främsta rummet skatteintäkter från regementets personal. Avlöningsförmånerna till de fast anställda befattningshavarna vid regementet enligt 1901 års härordning — utan det tillägg av 75 procent, varmed höjning skett i den här ovan intagna tablan — uppginge i runt tal till 337,000 kronor.

Folkmängden i Strängnäs hade vid utgången av år 1928 uppgått till omkring 4,900 personer. Den inkomst, varå utskylder år 1928 utdebiterats till staden, hade belöpt sig till 4,426,000 kronor och det samma år utdebiterade beloppet till 331,918 kronor. Under tiden 1910—1927 hade kommunalskatten i Strängnäs per bevillningskrona varit lägst 5 kronor 80 öre, åren 1910—1918, samt högst 7 kronor 35 öre, år 1926. Kommunalskatten hade de senaste åren, 1928 och 1929, varit 7 kronor 25 öre, respektive 7 kronor 50 öre.

Enligt kasernkommitténs förmenande borde någon egentlig kompensation icke utgå till staden Strängnäs i följd av den beslutade personalreduceringen vid Södermanlands regemente. I följd härav hade kasernkommittén till en början ansett, att någon anledning att upptaga förhandlingar med staden i ersättningsfrågan icke förelegat. Emellertid hade drätselkammaren i Strängnäs den 13 maj 1927 inkommit med en skrivelse till kommittén, däri hemställt, att hänsyn måtte tagas till vissa i skrivelsen närmare berörda omständigheter samt att den ersättning måtte beredas staden, som rättvisa och billighet fordrade.

I skrivelsen, vilken dagtecknats den 5 maj 1927, hade anförts, bland annat, följande: Genom 1925 års härordning och därav följande minskning av personalstaten vid Södermanlands regemente hade Strängnäs stad kommit att lida betydande minskning av de förmåner, som samhället påräknat, och för vilkas ernående det på sin tid underkastat sig betydande uppföringar. Med förbigående av många andra slags förluster för samhällets medlemmar, exempelvis genom det tryckta läget på fastighetsmarknaden till följd av de många avflyttningarna, ville drätselkammaren endast påvisa den minskning i skatteinkomster och andra intäkter, som personalminskningen medförde för kommunens kassa. 1901 års härordnings personalstat, avlönad enligt nu gällande grund, skulle, utan dyrtidstillägg, hava uppburit en årslön av 685,352 kronor, medan personalen efter indragningen hade en sammanlagd årslön, utom dyrtidstillägg, av 504,130 kronor. (Av personalen på

övergångsstat finnes ingen enda kvarboende i Strängnäs.) Skillnaden mellan dessa bägge summor, 181,222 kronor, utgjorde Strängnäs stads förlust av skattekronor, som, minskad med efter ett till 35 % beräknat bevillningsfritt avdrag och efter en till 7 kronor beräknad utdebitering, uppginge till en årlig skatteförlust av 8,245 kronor 60 öre. Därtill komme, att genom minskad vattenförbrukning vid regementet staden finge vidkännas en minskad inkomst på vattenavgifter av 3,447 kronor 92 öre årligen. Strängnäs stad ansåge sig hava goda grunder att kräva full ersättning för dessa inkomstminskningar. Alla biomständigheter, samhällets litenhet m. m., talade i samma riktning. Dessutom borde rörande Strängnäs stads tidigare förhållanden till regementet beaktas, att kontraktet mellan Strängnäs stad och kronan angående Södermanlands regementes förläggande till staden slutits år 1907 och att staden redan år 1908 på grund härav vidtagit åtgärder och nedlagt kostnader på anordningar för regementets förläggning. Man kunde hava väntat, att ditflyttningen skett senast 1912. För uteblivna förmåner samt ränteförluster under denna tid hade staden en moralisk fordran på kronan. Därom hade aldrig blivit tal, om regementet obeskuret hade kvarblivit i staden. Enligt verkställd utredning hade dessa tidigare förluster, som åsamkats staden, uppgått till sammanlagt 30,693 kronor 57 öre i ränteförluster, 53,200 kronor i minskad nettoinkomst å vattenavgifter samt cirka 200,000 kronor i mistade skatteinkomster.

Med hänsyn till vad i denna skrivelse anförts hade kommittén funnit det vara lämpligt att ingå i förhandlingar jämväl med representanter för Strängnäs stad.

Vid förhandlingarna, vilka ägt rum i Strängnäs den 16 april 1928, hade kasernkommittén vidhållit sin från början intagna uppfattning, att någon egentlig gottgörelse icke borde utgå till staden i anledning av den beslutade organisationsförändringen. Den enda jämkning, som kunde ifrågasättas i det mellan kronan och staden den 18 och den 27 mars 1907 upprättade kontraktet, bestode däri, att den i § 5 stadgade skyldigheten för staden att städse tillhandahålla Södermanlands regemente vatten till ett pris, som icke finge överstiga 12 öre per kubikmeter, skulle kunna upphävas.

Enligt uppgift, lämnad av stadsingenjörskontoret i Strängnäs, hade stadens kostnader för uppfordring av vattenledningsvatten under år 1925 beräknats till:

1) ränta och amortering på vattenledningsverkets bokförda värde (10 % på 300,000 kronor).....	kronor 30,000: —
2) årliga driftkostnader	» 20,500: —
	<hr/> Summa kronor 50,500: —

Enär under nämnda år uppfordrats sammanlagt 415,000 kubikmeter vatten, skulle kostnaden för varje kubikmeter belöpa sig till (50,500 : 415,000 =) 12 öre.

Vattenförbrukningen vid regementet hade under budgetåren $\frac{1}{7}$ 1922— $\frac{30}{6}$ 1926 uppgått till:

under budgetåret 1922/1923	cirka 59,000 kbm.
» » 1923/1924	» 66,100 »
» » 1924/1925	» 69,600 »
» » 1925/1926	» 71,600 »

För det till regementet levererade vattnet hade kronan erlagt betalning till staden efter ett pris av 12 öre per kubikmeter eller samma pris, som för närvarande erlades av större förbrukare inom staden.

Därest den i § 5 av 1907 års kontrakt intagna bestämmelsen, att kronan för levererat vatten icke skulle erlägga högre pris än 12 öre per kbm., bleve borttagen, skulle detta sålunda för närvarande icke medföra, att kronan bleve skyldig erlägga högre betalning för vattnet än som nu utginge. Någon vinst skulle ej heller tillföras staden. Om penningvärdet skulle förändras eller stadens kostnader för fullgörande av vattenleveransen skulle ökas, kunde staden däremot framdeles komma att tillskyndas förlust i följd av berörda bestämmelse i kontraktet. Kasernkommittén och stadens representanter hade därför enat sig om, att den enda förmån staden skulle kunna erhålla i följd av den beslutade organisationsförändringen vid regementet skulle bestå däri, att stadgandet om ett maximipris av 12 öre per kbm. levererat vatten skulle utgå ur 1907 års kontrakt. Stadens delegerade hade icke vidhållit några ytterligare krav mot kronan.

Vid sammanträde den 18 februari 1929 hade stadsfullmäktige i Strängnäs för sin del godkänt den sålunda, föreslagna ändringen av § 5 i 1907 års kontrakt.

Över kasernkommitténs förevarande förslag till överenskommelse hava yttranden avgivits av chefen för östra arméfördelningen den 8 maj 1929 samt av arméförvaltningens fortifikations- och intendentsdepartement den 29 maj 1929.

Myndig-
heternas
yttranden över
kasern-
kommitténs
förslag.

Arméfördelningschefen har därvid anført, att han ansåge det skäligt, att den utav kasernkommittén föreslagna kontraktsändringen bleve vidtagen.

Fortifikations- och intendentsdepartementen hava förklarat sig icke hava något att erinra mot godkännande av den upprättade förslagsöverenskommelsen.

Såsom av det anförda framgår, innebär det föreliggande förslaget till överenskommelse mellan kronan och Strängnäs stad i anledning av att Södermanlands regementes organisation jämlikt 1925 års härordningsbeslut undergått reducering, att det i 1907 års kontrakt rörande regementets förläggning till staden fastställda maximipriset av 12 öre per kubikmeter levererat vatten till regementet skall bortfalla och kronan erlägga samma pris för vatten, som enligt taxa gäller för andra större avnämare därav. På sätt av förslagsöverenskommelsen inhämtas, skall den ändrade betalningsgrunden tillämpas beträffande vattenleveranserna från och med den 1 januari 1929. I likhet med de hörda myndigheterna anser jag förslaget till överenskommelse kunna av kronan godtagas. Ärendet torde emellertid böra underställas riksdagens prövning.

Departements-
chefen.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att godkänna förut omförmälda den 16 mars och den 8 april 1929 mellan Kungl. Maj:t och kronan genom kasernkommittén, å ena sidan, samt Strängnäs stad, å andra sidan, ingångna preliminära överenskommelse (Bil. A).

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställa behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Tor Ericsson-Årje.

Bil. A.

Med anledning av att Södermanlands regemente jämlikt 1925 års beslut i försvarsfrågan från och med den 1 januari 1928 erhållit förändrad organisation, träffas härmed mellan Kungl. Maj:t och kronan genom kasernkommittén, under förbehåll av Kungl. Maj:ts godkännande, å ena sidan, samt Strängnäs stad, å andra sidan, följande överenskommelse:

I det kontrakt, som den 18 och den 27 mars 1907 upprättats mellan Kungl. Maj:t och kronan genom Kungl. arméförvaltningens fortifikationsdepartement samt Strängnäs stad, skola de i § 5 mom. b) intagna bestämmelserna om skyldighet för staden att tillhandahålla Södermanlands regemente vatten från och med den 1 januari 1929 hava följande ändrade lydelse:

»§ 5.

Staden förbinder sig vidare:

- a) att — — — — — väg;
- b) att sex månader efter därom gjord tillsägelse hava till gränsen för det till kronan överlämnade området, enligt kartans i rött prickade linje I—II, utan kostnad för kronan framdragit vattenledning samt att träffa de anordningar, som må erfordras för att vattentillgången såväl i avseende på mängd som tryck blir tillräcklig även i händelse av eldsvåda i kasernbyggnaderna, samt att tillhandahålla regementet vatten till samma pris, som enligt taxa gäller för större avnämare;
- c) att — — — — — lämnas.»

Av denna överenskommelse äro två exemplar upprättade, av vilka Kungl. Maj:t och kronan erhållit det ena samt Strängnäs stad det andra exemplaret.
Stockholm den 16 mars 1929.

För kasernkommittén:

JOHAN JÖNSSON.

/Sten Grönvall.

Strängnäs den 8 april 1929.

För Strängnäs stadsfullmäktige:

ERLAND VON PLOMGREN.

/V. Wikholm.

Bil. B.

Kontrakt.

Sedan Kungl. Maj:t enligt nådigt brev den 25 januari 1907, varav bestyrkt avskrift här bifogas, förordnat, att *Kungl. Södermanlands regemente* skall förläggas till staden *Strängnäs*, så snart kasernetablissemang för regementet blivit där uppfört, ävensom bemyndigat Kungl. arméförvaltningen å fortifikationsdepartementet att i enlighet med ett av stadsfullmäktige i nämnda stad avgivet anbud sluta avtal med staden angående upplåtelse av mark m. m. för regementet, har mellan Kungl. arméförvaltningen, å ena, samt staden Strängnäs, å andra sidan, träffats följande avtal:

§ 1.

Staden Strängnäs upplåter härigenom till Kungl. Maj:t och kronan utan ersättning med full äganderätt samt gravationsfritt det å här bifogade karta emellan röda linjerna I—XIV och Mälaren inneslutna ägoområdet att användas dels till plats för kasernetablissemang (utmärkt å kartan), dels till övningsfält för ett infanteriregemente, med rätt för kronan att tillträda den till plats för kasernetablissemang avsedda marken genast efter detta avtals avslutande, den enligt kartan för skjutbanor avsedda marken den 14 mars 1907 samt området i övrigt den 14 mars 1908.

§ 2.

Om staten för förvärv av delar utav nämnda område, på stadens begäran, gör sin expropriationsrätt gällande, förbinder sig staden att betala till kronan såväl det området i fråga åsatta expropriationsvärdet som ock alla omkostnader i och för expropriationsförrättningen.

§ 3.

Alla erforderliga handlingar för vinnande av lagfart å ifrågavarande jordområden, i den mån desamma icke måste genom expropriation förvärfvas, skola av staden kronan tillhandahållas. Kostnaderna för lagfarten bestridas av kronan ensam.

§ 4.

Staden medger, att militärövningar få utan ersättning äga rum å staden tillhöriga utmarker, som ej äro upplåtna till enskilt bruk. Till bete upplåtna delar av stadens utmarker skola dock utan ersättning få begagnas för militärövningar.

§ 5.

Staden förbinder sig vidare:

a) att senast till den 1 augusti 1908 samt utan kostnader för kronan hava från staden till gränsen för det till kronan överlämnade området i enlighet med av fortifikationsdepartementet godkänd plan framdragit en minst sex meter bred makadamiserad och med gångbana försedd väg;

b) att sex månader efter därom gjord tillsägelse hava till gränsen för det till kronan överlämnade området, enligt kartans i rött prickade linje I—II, utan kostnad för kronan framdragit vattenledning samt att träffa de anordningar, som må erfordras för att vattentillgången såväl i avseende på mängd som tryck blir tillräcklig även i händelse av eldsvåda i kasernbyggnaderna,

samt att tillhandahålla regementet vatten till samma pris, som gäller för större avnämare, dock högst 12 öre per kubikmeter;

c) att, då stadens redan uppförda elektriska belysningsverk är till fullo belastat, så att ingen elektrisk ström kan ytterligare levereras, staden vill, om Kungl. Maj:t annars finner det vara nödvändigt, att genom stadens försorg kasernetablissemanget förses med elektriskt ljus, vidtaga utvidgning av sitt elektriska verk eller nybygga sådant på följande villkor:

att tillsägelse om strömleverans göres nio månader före inträffande behov;

att ersättningen för elektriskt ljus beräknas till 25 öre per kilowatt-timme med tillägg av en fast avgift av två kronor per år per installerad glödlampa;

att lampantalet sättes till minimum 800 stycken och maximum 1,100 stycken med garanterad årlig minimi-inkomst av 700 kronor per 100 stycken installerade lampor; samt

att kontrakt om belysning uppgöres på tio år, varvid sex månader före utgången av kontraktets sista år underrättelse om kontraktets förlängning eller upphörande skall till stadens elektricitetsverks styrelse lämnas.

§ 6.

Staden äger rätt att inom det överlättna området avverka alla träd, som på brösthöjd ha en tvärlinje av 26 cm.; och skall därvid icke allenast timret utan även stubbar, toppar och grenar vara bortförda från området, vad byggnadsplatsen beträffar snarast möjligt efter överlämnandet till kronan, och vad övningsfältet beträffar vid överlämnandet av detsamma.

Av detta kontrakt äro två exemplar upprättade, av vilka Kungl. arméförvaltningen erhållit det ena samt staden Strängnäs det andra exemplaret.

Stockholm den 27 mars 1907.

För Kungl. arméförvaltningens fortifikationsdepartement:

G. C:SON BERGMAN.

C. SÖDERBAUM.

/ Axel Göransson.

Strängnäs den 18 mars 1907.

För stadsfullmäktige i Strängnäs:

SVEN LUNDQVIST.